



Sygn. akt I UK 112/06

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 października 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Iwulski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jerzy Kwaśniewski

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z odwołania A. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Ł.
o wstrzymanie i zwrot nienależnie pobranej emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 27 października 2006 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 26 października 2005 r., sygn. akt (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 28 stycznia 2003 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w Ł. wstrzymał wypłatę emerytury A. J. począwszy od 1 lutego 2003 r. oraz drugą

decyzją z tej samej daty zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za okres od 1 do 31 stycznia 2003 r. w kwocie 516,98 zł.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. wyrokiem z dnia 13 listopada 2003 r., (...), oddalił odwołanie ubezpieczonego od powyższych decyzji. Sąd Okręgowy ustalił, że A. J. orzeczeniem Obwodowej Komisji Lekarskiej do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia został zaliczony do III grupy inwalidów w związku z wypadkiem, jakiego doznał w dniu 22 grudnia 1982 r. Wypadek ten został uznany za wypadek przy pracy i z tego tytułu ubezpieczony pobierał rentę wypadkową od 1 października 1983 r. Od 1 stycznia 2000 r. A. J. pobierał rentę wypadkową z tytułu częściowej niezdolności do pracy w zbiegu z emeryturą. W dniu 17 grudnia 2002 r. ubezpieczony został pisemnie poinformowany przez ZUS o zmianach zasad wypłacania świadczeń wypadkowych w związku z wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2003 r. ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. Nr 199, poz. 1673 ze zm.; dalej ustawa wypadkowa). W informacji podano szczegółowe wyjaśnienie możliwości zachowania przez ubezpieczonych prawa do pobierania dwóch świadczeń oraz załączono druk oświadczenia, który po wypełnieniu powinien być zwrócony do organu rentowego celem weryfikacji uprawnień. Ubezpieczony wypełnił to oświadczenie, wskazując, że osiąga przychód z tytułu prowadzenia indywidualnej kancelarii adwokackiej, a następnie przekazał je organowi rentowemu w dniu 6 stycznia 2002 r. Według Sądu pierwszej instancji, odwołanie od decyzji organu rentowego jest bezzasadne, z uwagi na pouczenie ubezpieczonego o warunkach powodujących wstrzymanie lub zawieszenie wypłaty świadczeń ubezpieczeniowych (art. 26 ust. 1 i 2 ustawy wypadkowej oraz art. 138 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.).

Wyrokiem z dnia 26 października 2005 r., Sąd Apelacyjny oddalił apelację ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego. Sąd Apelacyjny stwierdził, że ubezpieczony nabył prawo do renty wypadkowej przed wejściem w życie ustawy wypadkowej (przed 1 stycznia 2003 r.) oraz przed zmianą systemu ubezpieczeń społecznych, która nastąpiła w dniu 1 stycznia 1999 r. Natomiast, prawo do emerytury ubezpieczony nabył już po wejściu w życie ustawy z dnia 13

października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Przepis art. 95 ustawy o emeryturach i rentach określa generalną zasadę, że ubezpieczonemu przysługuje prawo tylko do jednego świadczenia, a w razie zbiegu prawa do świadczeń, wypłaca się jedno z nich, wybrane przez zainteresowanego. Zdaniem Sądu drugiej instancji, w przypadku zbiegu prawa do emerytury z prawem do renty wypadkowej ma zastosowanie art. 26 ust. 1 ustawy wypadkowej, zgodnie z którym, osobie uprawnionej wypłaca się zależnie od jej wyboru rentę wypadkową zwiększoną o połowę emerytury albo emeryturę powiększoną o połowę renty. Jednak w sytuacji, gdy osoba uprawniona osiąga przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości, ubezpieczonemu nie wypłaca się półtorakrotności wybranego świadczenia. Sąd Apelacyjny stwierdził, że uregulowania zawarte w art. 26 ust. 3 ustawy wypadkowej wprowadziły dla ubezpieczonego niekorzystną zmianę stanu prawnego, skoro poprzednio obowiązujące przepisy ustawy z dnia 12 czerwca 1975 r. o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 144 ze zm.) nie przewidywały zawieszenia prawa do świadczeń w razie osiągnięcia dodatkowego przychodu. Nie podzielił jednak argumentów ubezpieczonego, że art. 26 ust. 3 ustawy wypadkowej nie ma w jego przypadku zastosowania z uwagi na zasadę niedziałania prawa wstecz i ochronę praw nabytych. Sąd Apelacyjny podniósł, że art. 26 ustawy wypadkowej nie dotyczy prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego, lecz reguluje jedynie kwestię wypłaty świadczeń pozostających w zbiegu. Ubezpieczony zachował więc prawo do obu świadczeń (emerytury i renty wypadkowej), jednakże nie jest to tożsame z prawem do ich wypłaty. Skoro ubezpieczony nie zaniechał prowadzenia działalności przynoszącej przychód, to organ rentowy był zobowiązany do zaprzestania wypłaty na jego rzecz świadczeń w dotychczasowej wysokości, a pobrana przez ubezpieczonego w styczniu 2003 r. połowa emerytury (w zbiegu z rentą wypadkową) stała się świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 84 ust. 2 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Ubezpieczony wniósł skargę kasacyjną od tego wyroku, w której zarzucił rażące naruszenie art. 26 ust. 3 w związku z art. 62 ustawy wypadkowej oraz art. 2

Konstytucji RP "w następstwie którego doszło do błędnej wykładni uprawnień wnioskodawcy i zawieszenie mu uprawnień do emerytury z żądaniem zwrotu nienależnego świadczenia za okres 1 miesiąca". W uzasadnieniu skargi ubezpieczony podniósł, że art. 26 ust. 3 ustawy wypadkowej upoważnia organ rentowy do zawieszenia świadczenia w stosunku do zdarzeń, które zaistniały nie wcześniej niż w dniu 1 stycznia 2003 r. Z żadnego przepisu nie wynika natomiast, że na podstawie art. 62 ustawy wypadkowej ZUS powinien zawiesić świadczenia prawomocnie przyznane zgodnie z przepisami obowiązującymi przed wejściem w życie ustawy wypadkowej. Odmierna interpretacja prowadzi - zdaniem skarżącego - do pozbawienia go praw nabytych oraz narusza zasadę demokratycznego państwa prawnego, określoną w art. 2 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jedyny podniesiony przez skarżącego zarzut dotyczy naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i zastosowanie art. 26 ust. 3 ustawy wypadkowej w kontekście art. 2 Konstytucji RP. Zarzut ten jest bezzasadny, gdyż Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 31 stycznia 2006 r., K 23/03 (Dz.U. Nr 22, poz. 171; OTK-A 2006 nr 1, poz. 8) orzekł, że art. 26 ust. 3 ustawy wypadkowej jest zgodny z art. 2 Konstytucji RP, a orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 ust. 1 Konstytucji RP). W uzasadnieniu tego wyroku Trybunał Konstytucyjny nie dopatrywał się sprzeczności art. 26 ust. 3 ustawy wypadkowej z zasadą demokratycznego państwa prawnego i uznał, że wprowadzone od 1 stycznia 2003 r. rozwiązania ustawowe mają służyć zapewnieniu lepszej realizacji konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego i z tego względu znajdują oparcie w Konstytucji. Trybunał wywiódł, że nie ma wystarczających podstaw do uznania, że art. 26 ust. 3 ustawy wypadkowej narusza zasadę ochrony praw nabytych i zasadę ochrony zaufania jednostki do państwa oraz stanowionego przez niego prawa. Przepis art. 26 ust. 3 ustawy wypadkowej pociąga dla ubezpieczonego niekorzystne skutki, w sytuacji, gdy osiągnął on przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości. Jednakże, ubezpieczony podjął decyzję o dalszym prowadzeniu kancelarii adwokackiej, a tym samym zgodził się na skutki, jakie wywołuje to w zakresie prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Jak

wyjaśnił Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wskazanego wyroku, wprowadzenie z dniem 1 stycznia 2003 r. regulacji ubezpieczeniowych, które ukształtowały sytuację prawną ubezpieczonego mniej korzystnie niż dotychczas, nie stanowi naruszenia ochrony nabytego przez ubezpieczonego prawa do renty wypadkowej lub emerytury, a taka zmiana była uzasadniona potrzebą zapewnienia równowagi finansowej w systemie ubezpieczeń społecznych. Trybunał wywiódł, że państwo, realizując swój konstytucyjny obowiązek zapewnienia obywatelom praw do zabezpieczenia społecznego, działa w zakresie dostępnych środków finansowych, pochodzących zasadniczo ze składek wszystkich ubezpieczonych, zatem ma prawo dostosowywać zakres realizacji praw socjalnych, w tym prawa do emerytury lub renty wypadkowej, do ekonomicznie ustalonych granic, z czym każdy ubezpieczony, uprawniony do pobierania świadczeń, powinien się liczyć. Ograniczenie przez ustawę możliwości zapewnienia świadczenia rentowego związanego z wypadkiem przy pracy względem osoby, która zachowała zdolność do pracy zarobkowej oraz ograniczenie możliwości kumulacji świadczeń emerytalnych i rentowych przysługujących z różnych tytułów, jest więc dopuszczalne w świetle postanowień Konstytucji i nie narusza jej art. 67.

Z tych względów skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

/tp/